

TIJDSCHRIFT voor HEEMKUNDE
FOLKLORE en OUDHEIDKUNDE

UITGIFTE KANTOOR
3300 TIENEN 1

DHR. GUILLUY A
NERM 35
3320 HOEGAARDEH

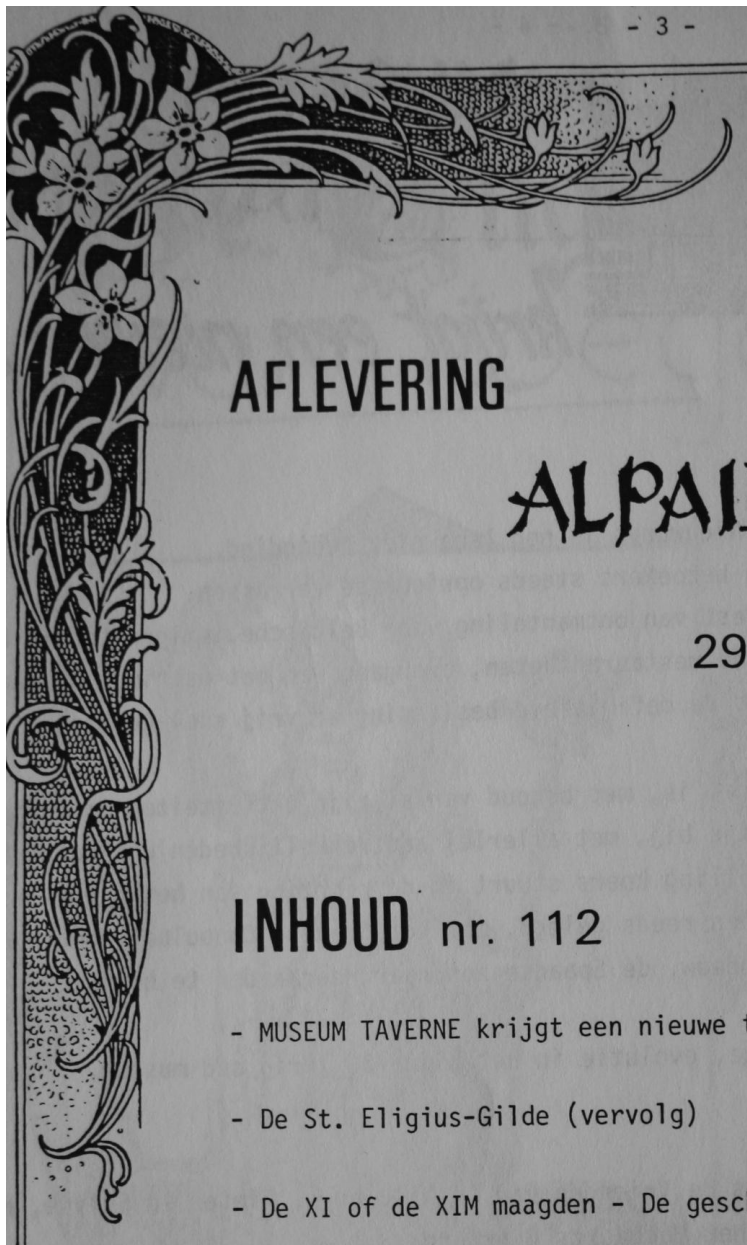
112

driemaandelijks

3^e trimester 1993

ALPAIDIS

V.O. Etienne Grooten
Viaduktstraat 193
3300 TIENEN

AFLEVERING

ALPAIDIS

29ste jaargang 1993

INHOUD nr. 112

- MUSEUM TAVERNE krijgt een nieuwe tint
- De St. Eligius-Gilde (vervolg)
- De XI of de XIM maagden - De geschiedenis en legende van St. Ursula
- SEPTEMBER KERMIS in het museum (11 tot 19 sep. Hoegaarden - Bierdorp)
- Hoegaardse Gemeentepolitiek (vervolg)

de **St. Eligius-Gilde** van Hoegaarden

DE OUDE HOEGAARDSE SINT - ELOOI MANNEN

De oudst bekende leden uit een onvolledige lijst van 1790 waren:

- Henrick Clerinx, smid, 56 jaer, deken
- Henrick Sterckendries, smid, 48 jaer, collecteur
- Samuel Sterckendries, smid, 39 jaer, collecteur
- Arnoldus Clerinx, Henricussone, 26 jaer, vaen-draeger
- Henry Ruell, smid tot Nerm, 41 jaer

In die jaren fungeerde Pastoor Jan - Hubert Sweerts als proost en Meier Henri Schepers als Ere- Deken.

Wellicht leefden zij tijdens het franse schrikbewind ook in alle stilte verder, want toen werden alle geestelijk getinde instellingen en verenigingen, waaronder ook de St. Elooigilde verboden en afgeschaft, met verbeurd verklaring van hun goederen.

Na de Besloten Tijd dook het gildeleven te Hoegaarden terug op, maar de St. Elooimannen zouden pas rond 1813 hun gilde tot heropstanding brengen.

Dat is bekend uit een bewaard gebleven ledenlijst van 1888, opgemaakt ter gelegenheid van de 1300ste verjaring van St. Elooi's geboorte en waarin te lezen staat, "terug ingesteld nu 75 j.geleden", dus in 1813.

Over deze 75 j. is niets geweten, omdat geen enkel schrift kon worden teruggevonden.

Op de ledenlijst van 1888 komen volgende leden voor:

- Jacques Saelmaeckers, 59 j.,hoefsmid in de Stoopkensstraat; voorzitter
- Clement Rimanque, 44j. slotenmaker in de Statiestraat, schrijver.
- François Vanderwaeren, 52j. slotenmaket in Klein Overlaar.
- Alfons Fourie, 50 j. hoefsmid in de Stoopkensstraat, omhaler.
- Joseph Wauters, 43 j. hoefsmid te Hauthem.
- Joseph Socquet, 43 j. gareelmaker in de Stoopkensstraat.
- Hubert Van Nerum, 40 j. zadel- en gareelmaker in de Nieuwstraat, omhaler.
- Louis Rimanque, 34 j. slotenmaker in de Statiestraat.
- Theofiel Gilis, 33 j. hoefsmid in de Tiensestraat.
- Achille Gilis, 31 j. hoefsmid in de Gasthuisstraat.
- Fons Gilis, 30 j. smid in de Nieuwstraat.
- Gustave Lebegge, 30 j. hoefsmid in de Statiestraat.
- Constant Rimanque, 30 j. slotenmaker in de Statiestraat.

De toenmalige Proost was Pastoor Redig en de Ere-Voorzitter, Burgemeester Leopold Lodewijckx, wjl hun lokaal zich in 't Cleyn Paradijs in de Knorrestraat bevond, bij de gemeente ontvanger Achille Meddaerts.

Merk op dat in deze lijst geen vaandeldrager voorkomt. Bezat de St. Elooigilde toen geen "vaen" meer ?

Rond de eeuwwisseling stonden ook nog als leden bekend:

- Alfons Kostermans °1865, hoefsmid in Klein Overlaar.
- Cesar Costermans °1867, slotenmaker in de Fabriekstraat.
- Hubert Saelmaeckers °1869, hoefsmid op de Stoopkensstraat.
- Louis Rimanque °1876, slotenmaker in de Tiensestraat.
- Adrien Gilis °1861, hoefsmid in de Gasthuisstraat.
- Pierre Heerinckx °1871, hoefsmid te Houtem.
- Alfons Koekelberg °1879, hoefsmid in de Doelstraat.
- Charles Streel °1864, paardenkoopman in de Gasthuisstraat.

Het is niet met zekerheid geweten wie rond dat tijdstip voorzitter was, maar wellicht heeft François Vanderwaeren (°1836), slotenmaker in Klein Overlaar, Jacques Saelmaeckers opgevolgd, want in 1910 was hij nog altijd de hoofdman van de St. Elooigilde. Als schrijver fungeerde toen Hubert Van Nerum (°1848), uit 't Nieuwhuys, die de schriften van Clement Rimanque had overgenomen, wjl Pastoor Van Gucht het proostschap verzekerde. Er is uit die jaren geen Ere Voorzitter bekend, wellicht werd na Burgemeester Lodewijckx in 1896 geen nieuwe meer verkozen

Buiten de hoger genaamden Hubert Saelmaeckers, Constant en Louis Rimanque, de jonge Hubert Van Nerum, Theofiel, Alfons en Adrien Gilis, Pierre Heerinckx, Alfons Koekelberg, Gustave Lebegge, Charles Streel, François Vanderwaeren en Joseph Wauters, die in 1910 nog allen in leven waren, kwamen op de bewaard gebleven lijst van dat tijdstip nog volgende leden voor:

- Henri Debroeck (°1882), slotenmaker in de Pastorijstraat.
- Antoine Rottie (°1880), slotenmaker in de Stoopkensstraat.
- Michel Vandervesse (°1880), hoefsmid in de Stoopkensstraat.
- Clement Adams (°1880), gareelmaker in de Koffiestraat.
- Philibert Gilsoul (°1884), slotenmaker in de Stoopkensstraat.
- Cesar Kestermans (°1867), slotenmaker in de Fabriekstraat.
- Armand Rottie (°1882), hoefsmid op de Vroente.
- Eduard Rotty (°1885), smid op de Vroente.

Bij het uitbreken van de eerste wereldoorlog in 1914, stopte de St. Eligiusgilde haar bedrijvigheid en schafte het jaarlijks feestmaal af, doch behield op St. Eloodag (1 dec.) de mis, ter ere van hen die aan de IJzer streden.

TUSSEN DE TWEE OORLOGEN

=====

Het duurde tot 1924 alvorens de St. Elooigilde haar bedrijvigheid hernam. Van al de oude gebruiken waren nog alleen de voorbereidings vergadering van half november en de St. Elooiviering van 1 dec. overgebleven. Op de vergadering werd de regeling van het feestmaal besproken, het ophalen van de uitzet en opname van nieuwe- of heropname van oude leden. De feestdag op zich zelf bestond uit de St. Elooimis, met het banket en de afloting van het beeld. De uitzet werd vastgesteld volgens een zeer eenvoudige formule, het totaal der kosten van zegels, mis, feestmaal en beeld werd gedeeld door het aantal deelnemers. Indien er een te kort was in de kas, zette elk lid zijn deel bij, terwijl omhalingen er voor zorgden, dat er een inkomen was.

In 1924 bedroeg de uitzet 20 fr. en zou de 30 nooit te boven gaan. De St. Eligiusmis kostte 17 fr., doch zou enkele jaren later verdubbelen. Voor het beeld werd 25 fr. betaald, doch een paar malen werd het gratis geschonken door Albert De Ruyter. De leden die om de ene of andere reden niet deelnamen aan het banket, moesten geen uitzet betalen.

Het feestmaal schommelde in totaal tussen de 136 en 600 fr. volgens het aantal deelnemers. Het was ook de gewoonte dat de overledenen een zielenis kregen.

De mannen die in 1924 tot de heropstanding van de St. Elooigilde besloten waren ten getalle van 11, namelijk 4 oude confreers van voor de oorlog:

- Henri Debroeck, slotenmaker in de Pastorijstraat
 - Louis Rimanque, slotenmaker in de Tiensestraat.
 - Hubert Saelmaeckers, hoefsmid op de Stoopkensstraat.
 - Michel Vandervesse, hoefsmid op de Stoopkensstraat.
- en 7 nieuwe leden:
- August Mombaerts, fietsenmaker in de Tiensestraat.
 - Antoon Rotie, slotenmaker in de Stoopkensstraat.
 - Hubert Gilsoul, slotenmaker in de Stoopkensstraat.
 - Alfred Kustermans, paardensmid in de Stoopkensstraat en dan in de Tiensestraat.

Zijn proefstuk berust in het Nieuwhuys-museum.

- Hubert Lambrechts, slotenmaker en ijzerbewerker in de Stoopkensstraat.
- Jules Girouille, ijzerbewerker - mekanieker in de Koffiestraat.
- Maurice Schoensetters, smid te Nerm.

Zij verkozen August Mombaerts tot hun nieuwe voorzitter, die tevens het rekenboekje en de ledenlijst bijhield, wyl pastoor Verhoeven tot Proost werd aangesteld.

Het jaar 1924 werd afgesloten met een boni van 66,50 fr.

1 9 2 5

=====

9 nieuwe leden kwamen bij:

- Louis Lefèvre, fietsenmaker in de Doelstraat.
- Alfred Bertrand, uurwerkmaker op de Plaats, hij maakte ook schilderwerken, waarvan er enkele in het bezit zijn van 't Nieuwhuys-museum.
- Leon Sterckx, ijzerbewerker uit Overlaar.
- Henri Buccauw, electricier in de Gasthuisstraat.
- Emile Ruelens, loodgieter en zinkbewerker in de Gasthuisstraat.
- Leopold Vandervesse, smid en hoefsmid in de Gasthuisstraat.
- Eduard Lintermans, loodgieter en blikslager in de Nieuwstraat.
- Julien Van Nerum, (zoon van Hubert), zadel- en gareelmaker in 't Nieuwhuys.
- Alphonse Hettich, uurwerkmaker en goudsmid in de Tiensestraat.

Op het feestmaal won Alfred Bertrand het St. Eligiusbeeld en de bierverkoper van de brouwerij Stassin uit Kuntich betaalde een rondje aan de St. Elooiemannen.

1 9 2 6

=====

Jules Girouille viel af en Michel Vandervesse was gestorven doch vier anderen kwamen bij; zodat het ledenaantal 22 bedroeg.

De nieuwe gildebroeders waren:

- Victor Hardiquet, ijzerbewerker uit Nerm.
- Emile Bams, loodgieter en zinkbewerker in de Doelstraat.
- Charles Christiaens, slotenmaker en ijzerbewerker in de Pastorijstraat.
- Cesar Guelluy, loodgieter en zinkbewerker in de Stoopkensstraat.

Twee omhalingen werden gedaan die 237,10 fr. in kas brachten.

Dit jaar won Leon Sterckx het beeld, wjl Em. Ruelens op het banket ontbrak.

1 9 2 7

=====

Charles Christiaens verdween uit de gilde, wjl alle leden 12 fr. moesten betalen voor het patroonfeest, dat duur was uitgevallen, maar er bleef toch nog 10 fr. in kas. Het was Julien Van Nerum die winnaar werd van het beeld.

Ursula beschermt onder haar mantel, haar 10 gezellinnen

Verdrijving en weder-inscheping
te Bazel.

DE XI OF DE XIM MAAGDEN

Te Hoegaarden in de Pastorijstraat, boven de grote ingangspoort van het oude pachthof Vandermolen prijkt een prachtige gevelsteen, gewijd aan Sint Ursula legende, die aan het gebouw de naam gaf van "Refugie der 11.000 Maagden"

Het getal 11.000 berust echter op een vergissing in de interpretatie van het romeinse cijfer "XIMV", waar "XI" voor 11, "M" voor mille en "V" voor Vierges werd gelezen, doch feitelijk beduidt het XI MARTYRAE VIRGINAE (XI Martelaressen - Maagden)

Dit wordt bevestigd door de legende, die spreekt van de twee vrome Ierse koningsdochters O'DILIA en URS-ULA, die in de IIIe en IVe eeuw leefden en om te ontsnappen aan een gedwongen huwelijk met heidense koningen, samen met 9 andere maagden (dus in totaal 11) de zee overstaken.

Hun schip werd door storm en tegenslag afgedreven en landde te Tiel (Nederland). Langs de Rijn stroomopwaarts vluchtten zij verder en kwamen te Bazel (Zwitserland) aan, waar zij verder verdreven werden en terug inschepten. Stroomafwaarts belandden zij alsdan te Keulen (Duitsland) waar zij door de wrede Hunnen vreselijk werden verkracht, gemarteld en om het leven gebracht. Later werden zij heilig verklaard, wijl Ursula de patrones van Keulen werd.

DE GESCHIEDENIS EN DE LEGENDE (2) VAN ST. URSULA

Het is het inschrift van "Clematius" genaamd dat het basisgegeven voor de geschiedenis van de heilige Ursula vormt. Men vindt het op een steen uit de 4e of de 5e eeuw, ingemetseld in de muur van de Sint Ursulakerk in Keulen. Het zegt dat een zekere Clematius verwittigd door goddelijke voortekenen en gesticht door het maartelaarschap van de heilige maagden, ter vervulling van een wens, hun basiliek heropbouwde. Naam noch aantal werden vermeld. Een spoor van de verering van de 11.000 maagden vindt men van de 8e eeuw af. In de 9e eeuw wordt erover gemeld in verschillende dokumenten zoals martelaarsboeken, misformules en litanieën. Onder die maagden wordt eerst Pinosa, dochter van de koning van Bretagne vernoemd, dus nog voor Ursula wier naam vervolgens bovenaan de lijst van de tien andere wordt vermeld.

Toen in 1106 werken werden uitgevoerd aan de vestingsmuren van de stad Keulen, nabij de Sint Ursulakerk, ontdekte men een Romeinse begraafplaats. Onmiddellijk verspreidde zich het gerucht dat het hier ging om het gebeente van de 11.000 maagden. Men begon op de plaats "ager Ursulanus" de gebeenten uit te delven en ze werden tot ver over de grenzen verspreid (in Duitsland, Zwitserland, Oostenrijk, België, Frankrijk, Spanje). Het is op dat ogenblik dat de legende ontstaan is, ze kreeg steeds meer vorm en werd meer en meer verspreid naargelang de namen die tijdens de opgravingen op de grafstenen werden gevonden.

Aldus ontstonden de namen van Etharius, van wie men de verloofde van Ursula heeft gemaakt en van haar reisgezellen: van paus Cyriacus (die nooit heeft bestaan) en van alle aartsbisschoppen, kardinalen en bisschoppen van Ravenna, Milaan, Lucca en Basel, allen onbelend bij de historici.

Al deze ontdekkingen kunnen geïnterpreteerd en uitgelegd worden dank zij het visioen van de gelukzalige Elizabeth van Schonau, een kluizenaarster die in 1123 was geboren. Op het einde van de 12e eeuw is de legendevorming voltooid. In 1305 werd de feestdag van 11.000 maagden door de aartsbisschop van Keulen vastgelegd op 21 oktober.

DE LEGENDE

=====

Ursula was de dochter van de koning van Bretagne. Ze werd ten huwelijk gevraagd door de enige zoon van de koning van Engeland die een heiden was. Ursula stelde als voorwaarde voor haar huwelijk een termijn van drie jaar tijdens welke zij in gezelschap van 11.000 maagden een bedevaart naar Rome zou ondernemen, terwijl haar aanbieder zich zou laten inwijden in het kristelijk geloof en zich zou laten dopen.

Er werden schepen uitgerust en de reis verliep via Keulen en Bazel. In Rome werden de pelgrims onthaald door paus Cyriacus, die besloot hun te vergezellen. Bij hun terugkeer vielen zij in handen van de Hunnen die zonder dat de maagden hiervan op de hoogte waren de stad Keulen belegerden en door wie ze allen werden vermoord. De Hunnenhoofdman bekoord door de schoonheid van Ursula, wilde haar sparen maar zij weigerde.

De legende heeft twee epilogen. In de eerste worden de Hunnen, door Gods hand gestraft, door paniek aangegrepen en op de vlucht gedreven, de belegerden die de stad verlieten vinden de lichamen van de martelaressen, herkennen de maagden en begraven ze vorstelijk. Vervolgens liet een zekere Clemantius een basiliek ter hunner ere optrekken. In de tweede onderging de maagd Cordula die zich in het schip verborgen had slechts daags nadien de marteldood. Ze werd echter niet als martelares erkend tot ze verscheen aan een kluizenaarster met naam Helen-trude aan wie zij het onrecht dat haar was aangedaan, bekend maakte. Sindsdien wordt haar feestdag op 22 oktober gevierd, hetzij de dag na die van de 11.000 maagden.

Sint Ursula is de patroonheilige van de Ursulinen, de wezen en de lakenwevers, dit laatste wegens haar beschermende mantel. Ze wordt doorgaans gekroond en in hermelijn gekleed uitgebeeld. Onder haar attributen vindt men pijl en boog even als de martelaarspalm. Haar wijd geopende mantel vormt een schuilplaats voor de gezellinnen. Ze wordt aanroepen tegen hoofdpijn eveneens door mensen in levensgevaar. Sint Ursula werd vooral in Keulen maar ook in Brugge vereerd. Benevens het schrijn in het Sint Janshospitaal vindt men in het klooster der Zwarte Zusters te Brugge twee geschilderde panelen, waarschijnlijk de luiken van een retabel die in acht taferelen de geschiedenis van Sint Ursula verhalen. Ze zijn het werk van een anonieme meester en ze dateren waarschijnlijk uit het laatste kwart van de 15e eeuw. Wij moeten hier nog een zeer belangrijke cyclus van het leven van Sint Ursula vermelden, namelijk die welke op het einde van de 15e eeuw in Venetie door Carpaccio werd geschilderd. Beide laatste werken vertellen de geschiedenis van Ursula van haar huwelijksaanzoek af. Het ene wordt beëindigd met de verering van haar relikwieën in een kerk, het andere met het tafereel van haar marteldood.

DE LEGENDE

=====

Ursula was de dochter van de koning van Bretagne. Ze werd ten huwelijk gevraagd door de enige zoon van de koning van Engeland die een heiden was. Ursula stelde als voorwaarde voor haar huwelijk een termijn van drie jaar tijdens welke zij in gezelschap van 11.000 maagden een bedevaart naar Rome zou ondernemen, terwijl haar aanbieder zich zou laten inwijden in het kristelijk geloof en zich zou laten dopen.

Er werden schepen uitgerust en de reis verliep via Keulen en Bazel. In Rome werden de pelgrims onthaald door paus Cyriacus, die besloot hun te vergezellen. Bij hun terugkeer vielen zij in handen van de Hunnen die zonder dat de maagden hiervan op de hoogte waren de stad Keulen belegerden en door wie ze allen werden vermoord. De Hunnenhoofdman bekoord door de schoonheid van Ursula, wilde haar sparen maar zij weigerde.

De legende heeft twee epilogen. In de eerste worden de Hunnen, door Gods hand gestraft, door paniek aangegrepen en op de vlucht gedreven, de belegerden die de stad verlieten vinden de lichamen van de martelaressen, herkennen de maagden en begraven ze vorstelijk. Vervolgens liet een zekere Clemantius een basiliek ter hunner ere optrekken. In de tweede onderging de maagd Cordula die zich in het schip verborgen had slechts daags nadien de marteldood. Ze werd echter niet als martelares erkend tot ze verscheen aan een kluizenaarster met naam Helen-trude aan wie zij het onrecht dat haar was aangedaan, bekend maakte. Sindsdien wordt haar feestdag op 22 oktober gevierd, hetzij de dag na die van de 11.000 maagden.

Sint Ursula is de patroonheilige van de Ursulinen, de wezen en de lakenwevers, dit laatste wegens haar beschermende mantel. Ze wordt doorgaans gekroond en in hermelijn gekleed uitgebeeld. Onder haar attributen vindt men pijl en boog even als de martelaarspalm. Haar wijd geopende mantel vormt een schuilplaats voor de gezellinnen. Ze wordt aanroepen tegen hoofdpijn eveneens door mensen in levensgevaar. Sint Ursula werd vooral in Keulen maar ook in Brugge vereerd. Benevens het schrijn in het Sint Janshospitaal vindt men in het klooster der Zwarte Zusters te Brugge twee geschilderde panelen, waarschijnlijk de luiken van een retabel die in acht taferelen de geschiedenis van Sint Ursula verhalen. Ze zijn het werk van een anonieme meester en ze dateren waarschijnlijk uit het laatste kwart van de 15e eeuw. Wij moeten hier nog een zeer belangrijke cyclus van het leven van Sint Ursula vermelden, namelijk die welke op het einde van de 15e eeuw in Venetie door Carpaccio werd geschilderd. Beide laatste werken vertellen de geschiedenis van Ursula van haar huwelijksaanzoek af. Het ene wordt beëindigd met de verering van haar relikwieën in een kerk, het andere met het tafereel van haar marteldood.

HOEGAARDEN

SEPTEMBER - KERMIS in het Museum

vrijdag 10 sept.

OFFICIELE HEROPENING van de vernieuwde Museum taverne

zondag 12 sept.

Om 14 en 16 uur gratis rondleiding in het dorp door onze gidsen

Om 14.30 en 16.30 gratis rondleiding in 't Bier- en Streekmuseum met gids

Vanaf 15 uur doorlopende rondleiding in de St. Gorgoniuskerk

Vanaf 15 uur in 't museum DRIEKAMP met OUDE VOLKSSPELEN - Mooie prijzen

Wie wordt kampioen ringwerpen, bakschieten en 't Sjoelebak.

Vanaf 11 uur tot 18 uur.

ZOEKTOCHT : " TE VOET, OP ZOEK NAAR HOEGAARDEN EN ZIJN BIER "

in samenwerking met Davidfonds Hoegaarden.

Inschrijvingen vanaf 11 uur in 't Parochiecentrum (rechtover zaal Pax)

Elke deelnemer ontvangt een typisch Hoegaards geschenk.

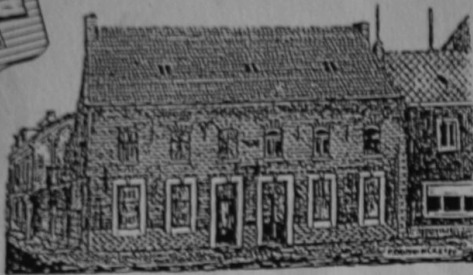
DOORLOPEND in't Museum tentoonstelling over de Familie VANDENBEMPT.

Voor het volledig programma zie de SEPTEMBER KERMIS AFFICHE EN DE AANKONDIGINGEN
in de krant en publiciteitsbladen.

ZONDAG 19 SEPT. Sluiten van de kermis

vanaf 14 uur in 't KOUTERHOF (Stoopkensstraat)

HOEGAARDEN BIERDORP 11 TOT 19 SEPT.

**STREEK- EN
BIERMUSEUM 't Nieuwhuys**
ERN. OURYSTRAT 4 3320 HOEGAARDEN TEL. 016/76.62.94

UITNODIGING
=====

Heropening

MUSEUM 'T NIEUWHUYS - TAVERNE EL PARAISO

V R I J D A G 10 SEPTEMBER 1993 om 19 UUR
=====

De nieuwe uitbaters Pieter en Sylvie JANSSENS, heten U dan hartelijk welkom en
bieden U een drank en een "tapa" aan, dit om de Spaanse sfeer te beklemtone.

TOT DAN !!!!!

EERBETOON AAN DE KONING

=====

Het plots overlijden van Z.M. Koning Boudewijn heeft ons met verslagenheid getroffen. In Hem verliest België een grote Vorst met krachtige persoonlijkheid, die het bindmiddel was tussen alle Belgen. Zijn leven is een aaneenschakeling geweest van tragische gebeurtenissen, evenals zijn dood. Doch Zijn bezorgdheid en bekommernis voor het geheel van Zijn volk, maakte van Hem een verheven man, die een grote populariteit genoot.

Sire, dank U voor alles, wij zullen Uw politiek testament steeds eerbiedigen.

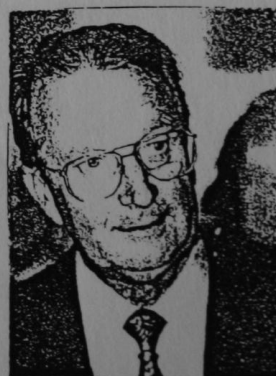
Aan de Koningin heeft het Nieuwhuys-museum zijn diep medevoelen betuigd en haar de verzekering gegeven van bestendige trouw.

Anderzijds heeft het Museum aan Koning Albert II en Koningin Paola de gelukwensen en eerbiedige gevoelens van verknochtheid overgemaakt, ter gelegenheid van de eedaflegging en troonbestijging.

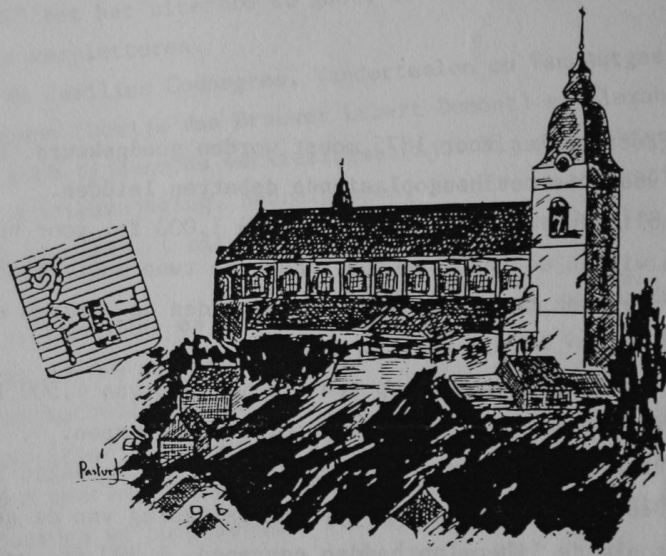
Dat zij lange jaren onze geliefde Vorsten mogen wezen.

LEVE BELGIE - LEVE DE KONING

=====

Hoegaardse

Gemeente politiek

1830 - 1990

Het begrotingsplan voor 1875 moest worden goedgekeurd. Daarin kwamen twee punten voor die tot hoogoplaaiende debatten leidden.

De katholieken vroegen een toelage van 1.000 fr. voor hun harmonie. De liberalen wilden echter deze som tussen de twee muziekfracties verdelen, maar wanneer de zaak ter stemming kwam behaalden de zwarten de overwinning met 7 tegen 4.

Toen drongen de witten op een krediet aan van 1.500 fr. voor de straatverlichting, maar weer werd het voorstel verworpen.

Burg. Putzeys wendde zich, via het Provinciaal Raadslid Eug. Raeymaeckers, tot de Bestendige Deputatie, die de beslissing van de gemeenteraad wijzigde, zoals de liberalen hadden gevraagd, 1.500 fr. voor de verlichting en niets voor de harmonies. De oppositie zegevierde.

Nu kwam de grote slag. De "liberale pest" moest ten allen koste, zo snel mogelijk uit Hoegaarden worden geweerd. Het Heilkomiteit riep in 't Cleyn Paradijs, al zijn aanhangers bijeen, in buitengewone zitting.

Het waren de schepenen Lodewijckx en Julien Nijs, de raadsleden Finoulst, Alexander Nijs, Jozef Van Autgaerden; Henri Gilis, Lambrechts en hun volgelingen Jozef Putzeys (kleinkozijn van de burgemeester en kozijn van Lodewijckx), Julien Van Nerum (neef van Dr. Van Nerum), Servais Nijs (broeder van schepenen Nijs), Charles Vanherbergen, Edmond Debroeck (kleinkozijn van Jozef Putzeys), Jozef Delatin, Ferdinand Vanhagendoren (kozijn van Dr. Van Nerum, neef van Lodewijckx en oom van de gemeentesekretaris François vanhagendoren) e.a.

Zij gingen plechtig over tot de officiële oprichting te Hoegaarden van de Katholieke Partij en plaats^ten haar onder het voorzitterschap van de Graaf van Meldert. Het Heilkomiteit had zijn taak bereikt, al zijn vooropgestelde doelen verwezenlijkt en gaf nu de teugels over aan de Partij.

Dadelijk spanden zij al hun krachten in, om bij de nakende verkiezingen van 26 okt. 1875 tot het uiterste te gaan, teneinde de liberalen volledig en voor goed te verpletteren.

Bijzonderlijk de families Coenegras, Vandertaelen en Van Autgaerden als ook Clement Dumont (kozijn van Brouwer Libert Dumont) en Alexander Nijs onderscheiden zich tijdens de verkiezingsstrijd. Zij gebruikten alle middelen, tot zelfs schrik-aan-jaging, bedreigingen, beloften, corruptie en geld, om hun doel te bereiken. (uit de memorieschriften van Dr. Van Nerum)

De liberalen verspreidden op 22 okt. een omzendbrief, waarin hun verkiezingsstrijd in zeven punten werd samengevat en alle schuld van de tweedracht in het dorp, op de katholieken schoven.

Doch twee dagen later verscheen reeds het antwoord van de katholieken, die de zeven punten weerlegden en de schuld op de liberalen wierpen, die zij de "geuzen" noemden en burgemeester Putzeys als "Papa" betitelden. Het antwoord van de katholieken zie blz. 82 en 83

Op 26 okt. behaalden de katholieken de meerderheid met 23 stemmen, maar ondanks al de aangewende middelen, waren het Centrum, Nerm, Aalst en Houtem grotendeels "blauw" gebleven. Hoksem balanceerde, wjl Bost, Overlaar en Rommersom bijna volledig katholiek waren

In het Centrum werden Burg. Putzeys, Schepen Lodewijckx en de raadsleden Alexander Nijs, Jef Van Autgaerden en Dr. Godts herkozen, terwijl Dr. Van Nerum verslagen en vervangen werd door zijn kozijn de katholiek Ferdinand Vanhagendoren (jeneverstoker).

Te Houtem verving Servais Nijs zijn in 1875 overleden broeder schepen Julien Nijs. Te Bost bleef Lambrechts (die op 22 juli 1876 door Joseph Delatin zou opgevolgd worden) behouden, evenals Finoulst voor Rommersom en Overlaar en Gilis voor Nerm en Aalst, maar in Hoksem behaalde de katholiek Charles Vanherbergen de overwinning op Dewil.

Zodoende bleven slechts Putzeys en Godts als liberaal over.

Antwoord op den liberalen omzendbrief van 22 October 1875

Kiezers,

Wij dachten U enkelijk onze kandidaten voor te stellen, zonder de liberalen te raken; maar hun laag en schandig schimpschrift, bestemd om de eenvoudige kiezers te misleiden, heeft ons gedwongen de pen in d'hand te nemen, en u de waarheid onbewimpeld te doen kennen. Wij gaan dus hun schrift eenvoudiglijk ontleden, om er de bijzonderste punten van te wederleggen. Ziet hier wat ze schrijven :

1° Door het winnen van een groot proces, zijn er 260,000 fr. in onze gemeentekas gestort geworden.

Antwoord :

Zulke processen winnen is waarlijk eene schoone zaak. Maar wie heeft ze gewonnen? Vriend Burgemeester, steek dit pluimke op uwen hoed niet, zulk. Iedereen weet hier immers genoeg dat uw voorzaat dit groot proces in gang gezet heeft, en dat de Advokaat Goossens van Thienen de noodige stukken verzameld had **voor uwen tijd**. Al wat gij in die zaak verricht hebt, is slechts de vruchten gemaaid, die een ander voor U gezaaid had. Gij spreekt van eene som van 260,000 fr; en waarlijk de gemeenterekening van 1861 maakt melding van eene dergelijke som, welke ten gevolge van dit proces in de gemeentekas gestort geweest is. De intrest ervan aan 4 1/2 per cent gerekend, beliep dus in 1861 tot 11,700 fr. Waar is dit gebleven? Aan dit kapitaal hebben waarschijnlijk de muizen gebeten; want heden brengt de geblevene som niets meer op dan 6921 fr.!! Laat Papa dan nog maar eenige jaarkens aan het roer, en... adieu mijne Vogel, adieu Belzique!

2° Gij hebt, zegt ge, menigvuldige publieke werken uitgevoerd.

Antwoord :

Menigvuldige Kemels, ja. Getuigen hiervan is de zaal die een dikke 20,000 frs gekost heeft, en die al lang in duigen zou gevallen zijn, had men ze van onder tot boven niet ondersteund; getuigen hiervan nog zijn de vergulden fluweelen stoelen van het gemeentehuis, welke 60 frs het stuk gekost hebben.

Ei mij! De representanten zitten te Brussel op leeren banken, en ons diminutifke van Burgemeesterke zit hier, in den raad, op gouden fluweelen fauteuils!! Ziet g'hem zitten? Curieus publiek werk! Maar zoo geraken onze centen toch op.

3° De zwerten hebben overal twist en tweedracht gebracht.

Antwoord :

Zijt ge niet abus? Zijn het de witten niet die hun gegeven woord ingetrokken hebben, en geweigerd hebben zich te onderwerpen aan den uitslag der stemming, welke tweemaal regelmatig gedaan geweest is rakende het Lokaal voor de Harmonie? Zijn het de witten niet, die door dien weerstand, de scheuring bewerkt hebben tusschen de leden der Harmonie, en alzoo de eenige oorzaak zijn van de verdeeldheid die heden nog bestaat? Ik zouwel gelooven van Ja; want het is toch zoo een raske **de gueux**!

4 De zwerten werken niets uit tot nut van het algemeen: alle profijten moeten voor hen zijn.

Antwoord :

Is dit geen kleedje, Papa, welk u beter past dan aan de zwerten? Voor wie en met wiens oorden zijn de lantaarnen gesteld op den rijweg van uw suikerfabriek? Voor wie en op wiens kosten is die weg gekasseid geworden? Door wiens wagens worden de straten van Hougaerden in stukken van een gereden, en met wiens geld worden zij gerepareerd? Gij weet nogtans wel genoeg dat in ander dorpen, de schade, welke door de wagens der suikerfabrieken veroorzaakt is, op de kosten der eigenaars hersteld wordt. Ergo etc.

5 De zwerten hebben zelfs de zoo noodzakelijke verlichting onzer straten willen afschaffen om de daartoe bestemde som aan hunne Muziek-societeit over te geven.

Antwoord :

Afschaffen! dat is gelogen; maar voor hen tijd steken, ja, dit is zoo. Welk was hun vizicht? Geen ander dan middelen te vinden om de wegen der gehuchten te verbeteren, en deze wegen eens in behoorlijken staat gesteld, zouden de zwerten het licht vermenigvuldigd hebben. Die maatregel strekt tot eer aan die hem genomen hadden. Waarlijk, terwijl in de kuip van het dorp alles gekasseid is, zitten de 2.000 inwoners der gehuchten, jaar in jaar uit, tot over hunne noren in het slijk. Nu, wat is er noodzakelijker van de twee, of wel de steenwegen te verlichten of wel de slijkwegen gangbaar te maken? Dat westie stellen is ze oplossen, Papa, met zoo hard tegen het supplement der Harmonie uit te vallen, voelt ge niet dat gij uw eigen neus krappt? Hebt gij zelf, toen die societeit tot stand kwam, geen 3.000 fr. ten voordeele der Harmonie geroteerd? Later is die bijlaag gebracht geworden de 1500 en eindelijk op 1000 fr. Deze som is door uwe bewerking jaarlijks blijven betaald worden. Wat recht hebt ge dan van zoo hoog te schreeuwen als een ander doet, gelijk gij zelf jaren lang, op grooteren voet geploegd hebt?

6 De zwerten steken tijd en twee nacht om in troebel water te vissen.

Wat is er bij U, of bij uwe aanhangers zoo al veel te vissen? Waarachtig wij weten het niet; maar in alle geval, dit kan toch niet hoog loopen. **want waar niet is, zegt het spreekwoord verliest de koning zijn recht.**

7 Schoone Katholieken, waarvan de kopstukken met de religie spotten; schoone Katholieken, die in 1872 hier een banket bijwoonden waar men het menschen-vleesch aanprekte, en die in groote letters op de kerkmuren te lezen gaven: « Les temps sont proches, mort aux pretres, mort aux nobles, mort aux riches. »

Antwoord :

Als de ros De passie preekt, hooren wacht uwe ganzen. Zijn het de katholieke kopstukken of de liberale geuzen, die hier, over een jaar het Allerheiligste publiek beledigd hebben? Zijn het de katholieken of de liberalen die toen spitsgewijs en vloekend den processieweg gedaan hebben? Is Henri Godts; Ed. Vandervelpen met de twee schoolmeesters De Broeck en Bickx etc. op dit banket niet aanwezig geweest? Die mannen zijn nogtans de uwe.

En wat de plakaten van *mort aux pretres* etc. betreft, wij weten waarlijk niet of zij wettelijk bestaan hebben; maar in geval van ja, hebt de goedheid den auteur er van te noemen; en wij beloven het U, indien hij ons schijnt toe te hooren, seffens zullen wij hem U afstaan, daar zal hij op zijne plaats zitten.

Eindelijk sluit gij uw leugenachtig schrift met onzen achtbaren heer voorzitter schimp- en lasterwoorden naar het hoofd te werpen; en zoo bederft Papa altoos zijn eigene zaken! Immers die lompe doenwijze heeft ons het besluit doen nemen uw exaam van conscientie ook eens te doen. Binnen eenige dagen zullen wij U eens fijn beschouwen onder het opzicht van uwen oorsprong, onder het opzicht uwer administratie als Burgemeester, als Notaris en als deelgenoot in het suikerfabriek. Dit exaam zal U hard op de maag vallen; maar gij zelf hebt het beroepen. Intusschen kunt gij reeds uwen **mec culpa** zeggen; en het publiek zal dordeelen van wat kant de grondbeginselen van godsdienst en zedelijkheid te wenschen laten. Salut Papa.

De nieuwe gemeenteraad zetelde op 5 jan. 1876 en benoemden Jef Van Autgaerden als schepen ter vervanging van Julien Nijs.

De nieuwe bewindsploeg eiste onmiddellijk het ontslag van Putzeys als burgemeester. Woedend antwoordde deze " Ik wil me niet terugtrekken voor enkele zatlappen uit de gehuchten".

Dan schafte de katholieke meerderheid het verlichtingskrediet af, tijdens de uiterst woelige zitting van 4 maart, maar de Bestendige Deputatie kwam op 19 maart in verzet en stelde het krediet terug in.

In mei, zonder zich om deze beslissing van de Provinciale instantie te bekommeren, schaften de katholieken het aansteken der straatlantaarnen af.

Diezelfde avond deed Dr. Godts de lantaarnen terug aansteken. De "zwarten" verweten hem de schending van art. 90 der gemeentewetten, dat genomen beslissingen door de gemeenteraad moeten geërbiedigd worden. Maar Godts riep uit voor al wie het horen wilde "Vrezen de kadodders misschien het licht, om hun vuil geploeter in het duister te kunnen uitvoeren".

Dr. Lodewijckx, gesteund door zijn kozijn Jozef Putzeys, stuurde een verzoekschrift naar de Koning om de beslissing van de Deputatie te doen verbreken. Bij Koninklijk Besluit, werd de beslissing van de Bestendige Deputatie nietig verklaard en het verlichtingskrediet terug afgeschaft en de gemeentetoelage aan de katholieke harmoniefractie definitief goedgekeurd en bekrachtigd.

Toen Lodewijckx op 26 aug. het besluit van de Koning aan de gemeenteraad voorlas, kwam het bijna tot een handgemeen.

Razend van woede verliet Burg. Putzeys de zaal zich eerst tot Lodewijckx wendend met de woorden " Het is te zien dat de schelm van Meldert (de Graaf) uw voorzitter is".

Vanaf dit ogenblik wilde de katholieken niet meer samen met Putzeys zetelen, zodat deze bijna alleen op de zittingen verscheen waar gezien de onvoltalligheid van de Raad, geen beslissingen meer konden genomen worden

In december 1876 besloot Putzeys de vergaderingen van de gemeenteraad niet meer bij te wonen en op 22 april 1877 gaf hij zijn ontslag als burgemeester.

Leopold L O D E W Y C K X
=====

GEBOREN 1831

Overleden 1897

Leopold Lodewyckx zag het levenslicht te Hoegaarden op 1 oktober 1831, als zoon van de gemeentesekretaris François Lodewyckx en als kleinkozijn van griffier Henri Lodewyckx.

Hij stamde uit een geslacht afkomstig uit Meerhout, waar hij langs de moederlijke lijn uit de familie Haumont sproot, die haar bakermat had in het nabijgelegen Waals gebied van St. Jean Geest, Marille en Nodrenge.

Lodewyckx Leopold trad op 8 jan. 1859 te Luik in het huwelijk met Rosalie Lucion. Zij woonden te Hoegaarden in de Pastorijstraat.

Hij was geneesheer en behoorde tot de katholieken. Hij begon zijn politieke loopbaan als raadslid in 1872, om in 1874 tot schepen te worden verkozen. Leopold was een kalm, bezadigd en toegevend man, die het goed voorhad met de gemeente.

In 1875 was hij medestichter van de katholieke partij te Hoegaarden en stond rechtstreeks in oppositie tegen de liberale clan.

In 1877 werd hij tot burgemeester uitgeroepen. Hierdoor brak hij de liberale macht, die meer dan een kwart eeuw had geduurd en stelde te Hoegaarden het katholiek bewind in.

Lodewyckx beklom de burgemeesterstroon, Finoulst werd als schepen aangesteld, en Putzeys tot gewoon raadslid teruggeplaatst, na gedurende 20 jaar aan het hoofd van de gemeente te hebben gestaan.

Putzeys was gekelderd en het liberalisme ten val gebracht, maar was onbetwistbaar, de grootste liberaal geweest, die Hoegaarden ooit heeft gehad. Zijn portret ontbreekt gewis in de galerij der blauwe burgemeesters van Hoegaarden.

Nooit werd er in het bierdorp door de katholieken meer gevierd dan op die fameuze 22 april 1877.

Die dag stuurden zij een brief aan de " Conseil Liberal" met volgende tekst: " La main forte est briséé, le long bail liberal d'un demi siecle, n'a duré que 28 ans .Maintenant c'est à nous de régner à Hougaerde pendant cinquante ans".

De Liberale Raad antwoordde hierop: " Nous avons peut-être perdu une bataille mais pas la guerre et celle-ci sera longue et dure, car le Clan liberal n'est pas mort".

Maar dat is weer een andere geschiedenis.

wordt vervolgd.....